

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

ชุมชนเสาชัง – สมอราย

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวกรรณิกา สายทอง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

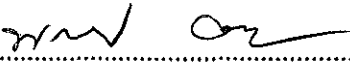
ปีการศึกษา 2544

ISBN...

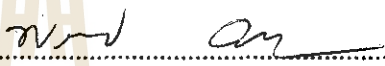
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ)

กรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ อูสาหะ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่..... เดือน..... 7 ต.ค. 2545 พ.ศ. ....

กรณีศึกษา สายทอง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ, หน้า

การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ตำบล ในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อศึกษาการดำเนินงานของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ในด้านต่าง ๆ ซึ่งวิธีการดำเนินการประเมินใช้รูปแบบของ ซิปป์ (CIPP Model) เป็นตัวกำหนดกรอบและขอบเขตของการประเมินโครงการ ในส่วนของการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบรายงาน (บร.) 1-12 ซึ่งสำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษากิจการ เป็นผู้ออกแบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน คือ สมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย และกลุ่มครัวเรือนในชุมชนเสาชิง – สมอราย ผลการประเมินโครงการสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งผลให้ชุมชนเสาชิง – สมอราย และกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย เกิดศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการพึ่งพาตนเองของชุมชนและสมาชิกในชุมชนมากขึ้น รวมทั้งยังสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในระดับสังคมต่อไป

โดยภาพรวมของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย มีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ที่ช่วยส่งเสริมและขัดขวางการเติบโตของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการคิดหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไข ปัญหา ที่จะทำให้การดำเนินการของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์อันแท้จริงที่จะเกิดขึ้น และส่งผลถึงประชาชนของชุมชนเสาชิง – สมอราย และประชาชนของประเทศอย่างแท้จริง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา ..... นรมณี ๓ ๕๖๗๖

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ประเมินโครงการขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัติ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข ดร. มัลลิกา สังข์สนิท และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณสายบัว สุริยนต์ ประธานกองทุนชุมชนเสาชง – สมอราย คณะกรรมการกองทุน ประชาชนชุมชนเสาชง – สมอราย ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูล และให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

นางสาวกรรณิกา สายทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ประเมินโครงการขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัตินักวิชาการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข ดร. มัลลิกา สังข์สนิท และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณสายบัว สุริยนต์ ประธานกองทุนชุมชนเสาชาง – สมอราย คณะกรรมการกองทุน ประชาชนชุมชนเสาชาง – สมอราย ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูล และให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

นางสาวกรรณิกา สายทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ.....	4
2 ปรัชญาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
4. แบบคำขอเงินทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
5. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
6. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	11
7. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพ.....	14
8. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	14
3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	19
1. รูปแบบการประเมินโครงการ.....	19
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดการประเมิน.....	22
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	32
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	36
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	36
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	41
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	44
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	44
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	45
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	48
1. สรุป อภิปรายผล.....	48
2. ข้อเสนอแนะ.....	52
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	55
ภาคผนวก ข.....	57
ภาคผนวก ค.....	63
ภาคผนวก ง.....	78
ภาคผนวก จ.....	87
ภาคผนวก ฉ.....	89
ภาคผนวก ช.....	91

สารบัญตาราง

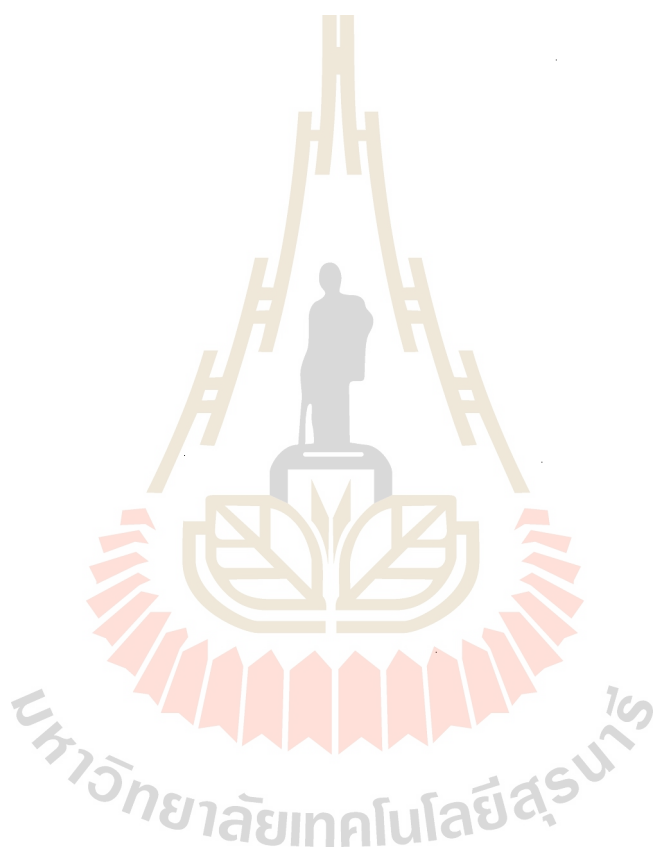
ตารางที่		หน้า
1	จำนวนของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	39
2	รายได้ของประชาชนในชุมชนต่อปีในแต่ละครอบครัว.....	40

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	13
2	ระบบการทำงานของโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิง – สมอราย.....	21

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพราะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นไปตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน
2. เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในชุมชน
3. เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศต่อไป สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาและวิจัยประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจัดตั้งโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น มีผู้เข้าร่วมโครงการทำหน้าที่ศึกษาและวิจัยประเมินผล ในการประเมินโครงการกองทุนเงินหนึ่งล้านบาทของชุมชนเสาชิง - สมอราย ซึ่งชุมชนเสาชิง - สมอราย ได้รับการจัดสรรเงินหนึ่งล้านบาทและกองทุนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานยังไม่สิ้นสุดโครงการ

งานสารนิพนธ์นี้จึงเป็นการรายงานการประเมินโครงการของกองทุนชุมชนเสาชิง - สมอราย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อต้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเสาชิง – สมอราย เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์โครงการนี้
2. เพื่อต้องการศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนเสาชิง – สมอราย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารปรับปรุงการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน
3. เพื่อประเมินว่าโครงการกองทุนหนึ่งล้านบาทมีผลทำให้ชุมชนเสาชิง – สมอราย เกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์โครงการด้านใดบ้าง

3. กรอบความคิดทฤษฎี

แนวคิดการประเมินมีหลากหลายรูปแบบตามแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน การเลือกรูปแบบแนวความคิดจึงต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการที่จะประเมิน (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545) ซึ่งแนวคิดการประเมินที่นำไปใช้ในการประเมิน โครงการที่สำคัญ ที่นำเสนอในที่นี้ มีดังนี้

3.1 แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) การประเมินคือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ไทเลอร์ ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการว่า เกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการควรจะพิจารณาจากความสำเร็จของส่วนรวมและมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

3.2 แนวคิดและรูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Concepts and Model) การประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการเพื่อการศึกษา ครอนบาค ยังได้นำเสนอรูปแบบการประเมินที่ใช้ในการเรียนการสอน (Cronbach's Goal & Side Effect Attainment Model) ที่กำหนดหลักการว่า การประเมินโครงการด้านการเรียนการสอนไม่ควรประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการเท่านั้นแต่ควรจะมีการพิจารณาประเมินผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากโครงการด้วย

3.3 แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Seriven's Evaluation Ideologies and Model) การประเมิน คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน

3.4 แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) การประเมินคือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ

การดำเนินการประเมินโครงการนี้ผู้ประเมินได้กำหนดกรอบแนวความคิดโดยใช้ทฤษฎีเชิงระบบในรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดลของสต๊อฟเฟิลบีม ซึ่งเป็นการกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ มีรายละเอียดของความหมายของซิปป์โมเดล คือ

“ซิปป์โมเดล” (CIPP Model)	C	ย่อมาจาก Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
	I	ย่อมาจาก Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
	P	ย่อมาจาก Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
	P	ย่อมาจาก Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

4. วิธีดำเนินการ

ในการประเมินโครงการนี้ มีพื้นที่เป้าหมายคือ คือ ชุมชนเสาธง - สมอราย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมิน คือ ซิปป์โมเดล (CIPP Model) เป็นกรอบในการกำหนด ตัวแปร และตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการกองทุนเงินหนึ่งล้านบาทของชุมชนเสาธง - สมอราย มีกระบวนการ ดังนี้

1. การดำเนินงานประเมินครั้งนี้ผู้ประเมินได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการดำเนินงานซึ่งสามารถจำแนกข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของตัวเลข ข้อมูลที่ได้นี้จะสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ ข้อมูลที่ผู้ประเมินเลือกใช้เชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนครัวเรือนในชุมชน จำนวนสมาชิกในแต่ละครัวเรือน รายได้ของคนในชุมชน จำนวนผู้กู้ยืมเงินจากกองทุน เป็นต้น

1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ประเมินดำเนินการโดยวิธีการสอบถาม สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้สามารถเข้าใจถึงความหมายของข้อมูลที่ชัดเจนและยังสะท้อนให้เห็นภาพความเป็นจริงได้มากกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primara Data Source) ได้มีการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ที่มีส่วนร่วมเป็นวิธีที่มีความสำคัญมากในการทำการประเมินในครั้งนี้ เพื่อที่จะได้

สังเกตพฤติกรรมต่างๆของสมาชิกในชุมชน ผู้ประเมินได้พูดคุย พบปะและมีโอกาสร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน นอกจากนี้ได้มีการพูดคุยสัมภาษณ์ถึงข้อมูลที่ต้องการจะทราบ ซึ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง ผู้ที่ได้ให้ข้อมูลในการประเมิน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว ได้แก่ เอกสารจปฐ. เอกสารกองทุน เป็นต้น นำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์โครงการต่อไป

3. วิเคราะห์ข้อมูล หลังจากได้แหล่งข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้ประเมินจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการบรรยายข้อมูลที่ได้ประเมินและการดำเนินงานโครงการของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเสาชิง – สมอราย สำหรับใช้ประเมินโครงการ
2. ได้ทราบกระบวนการจัดตั้งและการบริหารจัดการกองทุนหนึ่งล้านบาทของชุมชนเสาชิง – สมอราย และแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน
3. ได้ทราบว่าโครงการกองทุนเงินหนึ่งล้านบาท มีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาในชุมชนเสาชิง – สมอรายตามวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านต่างๆ

บทที่ 2

ปฏิสนั้วรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอน โดยรวบรวมเนื้อหารายละเอียดจากเอกสารต่าง ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

- ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ตอนที่ 2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ตอนที่ 3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ตอนที่ 4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ตอนที่ 5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ตอนที่ 6 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีพโมเดล
- ตอนที่ 7 การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ
- ตอนที่ 8 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แห่งละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินในการลงทุน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมทั้งในครัวเรือน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการระบบและการบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเองเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึงพาตนเองอย่างยั่งยืนอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือนการควบคุมดูแลกันเองทั้งหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสพการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์, ธนาคารหมู่บ้าน, กองทุนอาชีพ, กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

1.2.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

1.2.3 การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและด้านการจัดการกองทุน

1.2.4 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.3.5 เสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนนโยบาย และแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” หมายความว่า กองทุนในระดับชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งชุมชนเมือง ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแห่งชาติ

ข้อ 5 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแห่งชาติ

1. ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. มีรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ ปลัดกระทรวง ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการ

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
3. การพ้นจากของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่ง
4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม
5. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย จัดตั้งแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แผนการจัดหาเงินทุนให้แก่กองทุน ร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน และอื่น ๆ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตั้งอยู่ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ คือ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2.2 ระเบียบกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิงช้า - สมอราย

ระเบียบกองทุนชุมชนเสาชิงช้า - สมอราย ที่ตั้งของกองทุน 49 ซอยเสาชิงช้า ถนนมุขมนตรี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
- 2.2.2 แหล่งที่มาของเงินทุน
- 2.2.3 คุณสมบัติของสมาชิก
- 2.2.4 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 2.2.5 คณะกรรมการกองทุน

2.2.6 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อเข้ามาบริหารงานของกองทุนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ตามข้อ 41

1. จัดให้มีการประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มิคุณสมบัติตามที่กำหนด
2. ผู้มาประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนอาจมอบหมายให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้
3. กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนสิบห้าคน โดยใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกรรมการกองทุนและคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
4. การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริงของกองทุน ในการเตรียมความพร้อมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ควรมีการเตรียมความพร้อมซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงระดับ คือ

- 4.1 ช่วงเริ่มต้นจัดตั้งกองทุน
- 4.2 ช่วงอนุมัติและติดตามโครงการ

ชุมชนจึงต้องคิดกระบวนการที่จะจัดการกับโครงการต่าง ๆ ที่ได้อนุมัติให้กู้ไปแล้วดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดทำสัญญาและการค้ำประกัน
2. กำหนดระยะเวลาการคืนเงินให้เหมาะสมกับกิจกรรม
3. การติดตาม ประเมินผล การตัดเดือนและการลงโทษ
4. ระบบการให้ความช่วยเหลือ
5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ
6. วิธีจัดการการทุจริตคอร์รัปชัน
7. การสรุปทบทเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน
8. การจัดสรรเงินคอกผลมาสู่ระบบสวัสดิการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
9. กระบวนการเพื่อสร้างความโปร่งใส

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

5. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการกองทุนพิจารณาและดำเนินการ ตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

5.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อสมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามเหมาะสมและจำเป็น

5.3 กรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอต้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้กู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

5.4 คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

5.5 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

5.6 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

5.7 กรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

5.8 คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณากดเลิกหรือปรับลดดอกเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด กรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร

5.9 คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้ นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

6. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

6.1 รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

สตฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

จำเนียร สุขหลายและคณะได้สรุปรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล ในหนังสือบทความทางการประเมินโครงการ ดังนี้

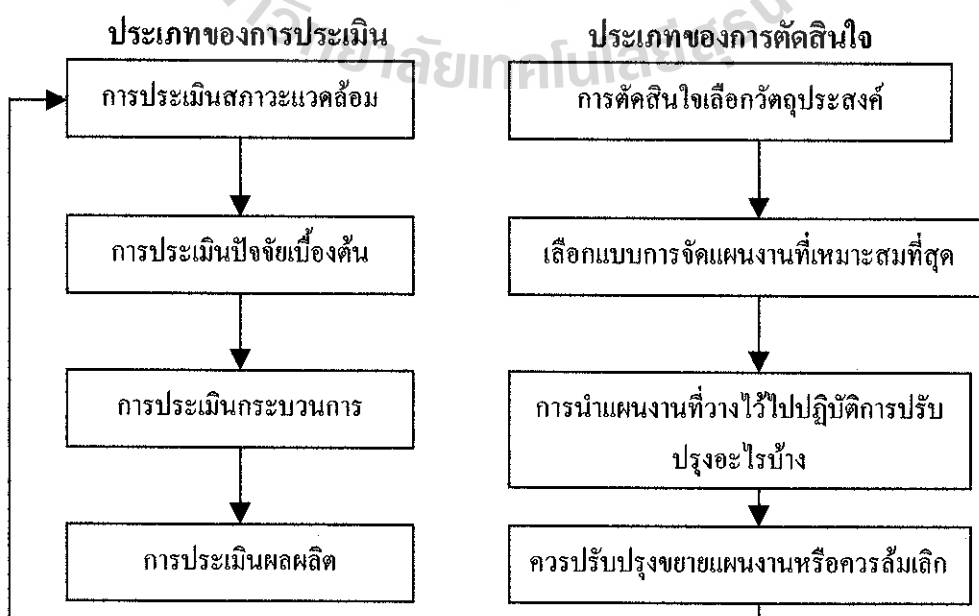
6.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

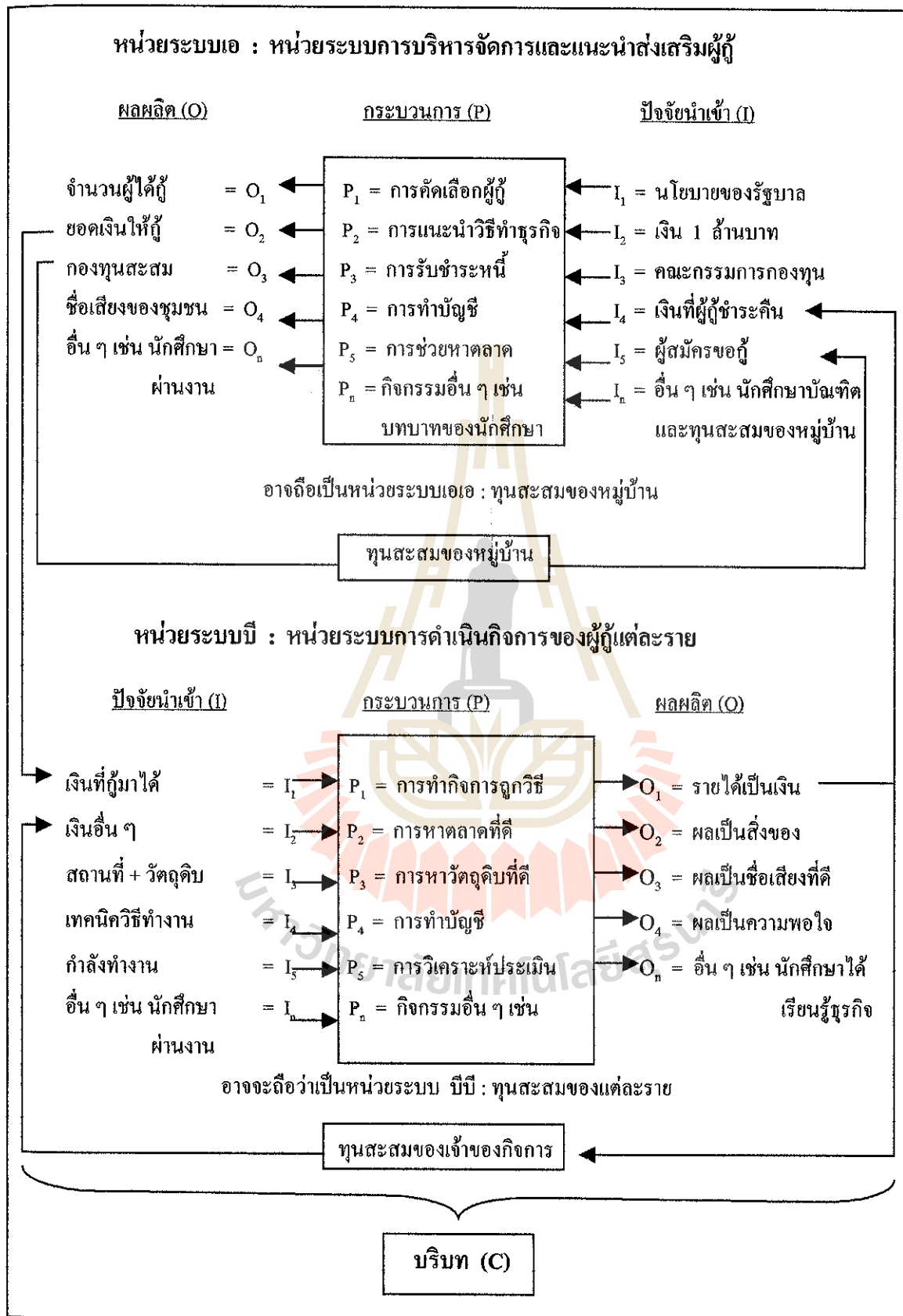
6.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินโครงการ

6.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ และพิจารณาในประเด็นของการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินโครงการ

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ
ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองของซิปป์
(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2525)

แผนภูมิที่ 1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

7. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนสำเร็จลงแล้วนั้น และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยให้ทุนแก่บัณฑิตเพื่อรับการศึกษาหลักสูตร การบริหารจัดการโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดค่านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ทั้งนี้บัณฑิตสามารถนำหน่วยกิตที่เรียนไปเทียบ โอนเพื่อศึกษาระดับปริญญาโท โดยใช้เวลาและเงินทุนน้อยลง และอาจมีงานที่มั่นคงด้วยดอกเบี้ยเงินกองทุน กองทุนทั้ง 74,881 กองทุน มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน โดยความรู้ที่คนในหมู่บ้านได้เรียนรู้ และสมาชิกของหมู่บ้านที่ได้รับทุนให้เรียนสูงขึ้นและมีจิตวิญญาณที่จะปฏิบัติงานในหมู่บ้านต่อไปด้วยความเห็นชอบของคนในหมู่บ้านเอง รัฐบาลทราบผลการดำเนินงานความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรคของการปฏิบัติงานตามนโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวนทั้งหมด 74,881 หมู่บ้าน อย่างต่อเนื่องและมีระบบ สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ทันทั่วถึง และนำข้อมูลการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จของบางหมู่บ้าน ไปเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านอื่น ๆ ดูเพื่อขยายผลความสำเร็จต่อไป ผลที่จะได้รับ คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตาม ประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

8. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิง – สมอราย ผู้ประเมินได้ศึกษาเอกสาร บทความต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกวิทย์ พวงงาม (2528 : 149-154) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเครื่องชี้วัดในงานพัฒนาชุมชน

ชน โดยใช้ทฤษฎี Symbolic Structural Theory ของ Frank W. Young และวิธีการ Guttman Scaling Analysis โดยทำการศึกษาในหมู่บ้านใน อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช และหมู่บ้านใน อ.เพ็ญ จ.อุตรราชธานี จำนวนอำเภอละ 50 หมู่บ้าน ผลงานวิจัยสรุปว่า สามารถวัดระดับการพัฒนาชุมชนได้จากระดับความแตกต่างทางด้านโครงสร้าง และหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นและระดับการติดต่อกับศูนย์กลางหรือระบบใหญ่สูงด้วย โดยมีธนาคารข้าว กรรมการเยาวชนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ศูนย์พัฒนาตำบล เป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาชุมชนของ อ.เพ็ญ จ. อุตรราชธานี และใช้กลุ่มแม่บ้าน วัด ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาชุมชนของ อ.ร่อนพิบูล

8.2 บทความจากหนังสือพิมพ์

สรภ.เตรียมยื่นศธ.ปัญหาบัณฑิตหมู่บ้าน

นายพลสัทพ์ โพธิ์ศรีทอง รองเลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สรภ.) เปิดเผยความคืบหน้าโครงการให้ทุนบัณฑิตศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ตามนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ตัวเลขของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองล่าสุดถึงวันที่ 3 ม.ค. นี้ พบว่า ยังคงขาดอยู่ 4,694 หมู่บ้าน จากยอดที่ให้ทุนทั้งหมด 74,881 หมู่บ้าน โดยมีบัณฑิตทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว 50,178 หมู่บ้าน สาเหตุที่ทำให้ยังมีบัณฑิตเข้าโครงการไม่ครบนั้น เชื่อว่าส่วนหนึ่งมาจากบัณฑิตที่สมัครและรายงานตัวเข้าโครงการส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ผู้ปกครองจึงไม่ยอมให้ทำงาน บางคนก็สมัครเล่นหรือเป็นช่วงที่ตัดสินใจอยากเปลี่ยนงาน อีกทั้งพื้นที่เข้าไปปฏิบัติงานนั้นห่างไกลมากหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่มีบัณฑิตอยู่เลย ดังนั้น ในวันที่ 14 ม.ค. ซึ่งจะประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่นายสุวิทย์ คุณกิตติ รมว.ศึกษาธิการ เป็นประธาน ตนจะนำเอาประเด็นปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เสนอที่ประชุมรวมถึงเรื่องการรับสมัครของหมู่บ้านที่ยังขาดอยู่ว่า ควรที่จะยุติหรือจะให้รับต่อไปเรื่อย ๆ จนครบ และเรื่องเงินเดือนบัณฑิตที่เข้าโครงการจะคิดอย่างไร เพราะว่าบัณฑิตเข้าโครงการไม่พร้อมกันจะให้คิดเป็นแบบรายวันหรือเหมารวม เพื่อให้ที่ประชุมได้พิจารณาและมอบเป็นนโยบายต่อไป (ข่าวสด 10 ม.ค. 2545)

สุวิทย์ยันบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเรียนเข้ม

เมื่อเวลา 09.00 น. วันที่ 29 พ.ย. ที่โรงแรมรอยัลริเวอร์ กทม. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รมว.ศึกษาธิการ เปิดเผยภายหลังเปิดประชุมปฏิบัติการเพื่อทำความเข้าใจการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคู่มือบริหารสถานที่ หลักสูตร แนวการสอนและการติดตามประเมินผล บัณฑิตที่สมัครเข้ารับทุนการศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ให้กับอธิการบดีสถาบันราชภัฏทุกแห่งรวมถึงอธิการบดีสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยว่าเป็นการที่เตรียมเรื่องกระบวนการเรียนการสอนและสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกเขตพื้นที่ถูกต้องตรงกับนโยบาย ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้าน เพราะเมื่อดำเนินการไปแล้วอาจมี ปัญหาและส่งผลกระทบต่อนโยบายกองทุน ฯ ได้ จึงต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจ และเท่าที่ดูวันนี้ทุกแห่งมีความพร้อมมาก การคัดเลือกบัณฑิตเข้าโครงการ ฯ เริ่มเสร็จสิ้นไปบ้างแล้ว ซึ่งคิดว่าภายในวันที่ 30 พ.ย. นี้จะสามารถประกาศรายชื่อได้รวมถึงตั้งแต่วันที่ 3 ธ.ค. จะให้แต่ละแห่งดำเนินการรายงานตัว ปฐมนิเทศและจัดการเรียนการสอน

ร.มว.ศึกษาธิการ กล่าวต่อว่า สำหรับบัณฑิตที่เข้ารับทุนในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ ฯ นี้ เชื่อคุณภาพของบัณฑิตที่จบไปแล้วจะต้องมีอย่างแน่นอน เพราะมาตรฐานที่สถาบันอุดมศึกษาร่วมกันกำหนดไว้ หากพบว่าบัณฑิตคนไหนไม่สามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ก็อาจไม่ได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิตตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) รับรองไว้ เพื่อที่จะไปเทียบโอนเรียนต่อในระดับปริญญาโท หรือไปประกอบอาชีพที่มีผลให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าปริญญาตรี 2 ขั้น คือ 7,040 บาท แต่จะได้เพียงแค่ประกาศนียบัตรธรรมดาที่ได้เข้าร่วมโครงการ ฯ เท่านั้น

ด้านนายสันติ อุทัยพันธ์ รองผอ.ฝ่ายนโยบายและปฏิบัติการสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน ฯ ไม่สามารถไปคาดหวังว่า 70,000 กว่าหมู่บ้านที่ให้บัณฑิตว่างงานเข้าไปศึกษา ทำวิจัย ติดตามประเมินผลการใช้เงินกองทุนละ 1 ล้านบาทนั้นอาจมีคุณภาพเท่าเทียมกันให้หมดนั้นคงไม่ได้ แต่อาจจะเกิดการหมุนเวียนในเรื่องการพัฒนาที่จะให้หมู่บ้านแต่ละแห่งสามารถพึ่งพาตัวเองได้ และผลการวิจัย ติดตาม ประเมินผลการใช้เงินกองทุนของบัณฑิตที่เข้ารับทุนนี้ อาจจะช่วยให้รัฐบาลสามารถมีข้อมูลพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การวางแผนในระยะยาวต่อไป รวมทั้งจะนำผลการวิจัยนี้เข้าสู่ที่ประชุมกรมฯ ให้มีความเชื่อมโยงในการนำไปใช้ให้ความรู้เรื่องทรัพยากร สิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งด้วย นอกจากนี้ หากพบว่าบัณฑิตที่เข้าโครงการบางคนไม่ผ่านเกณฑ์ เรื่องกระบวนการศึกษาซึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ด้านนายพลสันต์ โพธิ์ศรีทอง รองเลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สปรภ.) กล่าวว่า โครงการนี้ถือเป็นการบูรณาการแบบสมบูรณ์ โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนได้เรียนรู้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ และต่อไปเมื่อไปถึงจุดนั้น แล้วก็จะจะมีการถ่ายโอนเงินกองทุนที่บริหารอยู่ให้ธนาคารจัดการ ซึ่งไม่รู้ว่าจะใช้เวลาที่สิบปี ที่ชาวบ้านจะเริ่มเข้าใจในการกู้เงินหรือใช้เงินในส่วนนี้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เมื่อเสร็จสิ้นโครงการซึ่งคือ วันที่ 30 ก.ย. 45 คนเชื่อว่าคงจะต้องมีระบบที่ผิดพลาด และสมหวัง อีกทั้งควรมีการศึกษาค้นคว้าในจังหวัดที่มีบัณฑิตว่าง

งานมาสมัครไม่ครบนั้นเป็นเพราะอะไร หรืออาจเป็นเพราะทุนนี้มีการระบุชัดเจนว่าห้ามบัณฑิตที่ยังมีภาระจากหน่วยงานอื่น เช่น เป็นลูกจ้างชั่วคราว เป็นต้น เพราะพบว่าจากการรับสมัครนั้นมีบัณฑิตที่ยังทำงานอยู่หรือเป็นลูกจ้างชั่วคราวอยู่มาก (ข่าวสด 30 พ.ย. 2544)

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน ก้าวอย่างที่ค้องฟันฝ่า

นโยบายเร่งด่วนอย่างหนึ่งของรัฐบาลชุดนี้ที่สร้างความพึงพอใจให้กับชาวบ้านทั่วประเทศ คือ เรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท แม้จะถูกโจมตีวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการหาเสียง เท่ากับค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำคูดเงินของรัฐ ซึ่งเงินงบประมาณจำนวนเกือบ 8 พันล้านบาท(หมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศ 79,754 แห่ง) มีโอกาสเป็นหนี้สูญอย่างมาก

ทว่าในความเป็นจริงทำให้คนยากจนมีโอกาสนำเงินทุนนี้ไปก่อร่างสร้างตัวหรือเพิ่มทุนในการประกอบอาชีพ คนชนบทสามารถลืมตาอ้าปากได้บ้าง พร้อมกับดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือโครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน จ้างบัณฑิตตกงานในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้าศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ โดยมีสถาบันราชภัฏ ทั้ง 41 แห่งและมหาวิทยาลัยของรัฐอีก 18 แห่ง เป็นสถาบันหลักที่จัดการเรียนการสอน ซึ่งรัฐจ่ายค่าตอบแทนให้เดือนละ 6,360 บาท(ถูกหักค่าใช้จ่ายในการศึกษาจากสถาบันเดือนละ 600 บาท) ใช้งบฯ กระตุ้นเศรษฐกิจ 5,077 ล้านบาท

ขณะนี้หมู่บ้านเกือบทั้งหมดได้จัดสรรเงินให้สมาชิกผู้เรียบร้อยแล้ว บรรดารัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเช่น นายสุธรรม แสงประทุม รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย และนายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ก็ได้ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อสอบถามถึงความคืบหน้าของโครงการ

อย่างเมื่อต้นเดือนมกราคมนี้ นายสุธรรมได้ไปติดตามผลที่ จ.พิษณุโลก หมู่บ้านที่นั่นส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอะไร จะเจอปัญหาบ้างในส่วนของชุมชนเมืองที่ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำเวทีประชาคมเพราะถือว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะเป็นหมู่บ้านที่มีข้าราชการอาศัยอยู่จำนวนมากหรืออยู่ในเขตทหาร ทำให้องค์ประชุมไม่ครบ ต้องมีการไปชี้แจงขอร้องทำความเข้าใจ

นอกจากนั้นก็ยังมีปัญหาบางหมู่บ้านที่ชาวบ้านแตกแยกเป็นสองฝักสองฝ่าย อย่างที่หมู่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านชมพู ต.ชมพู อ.เนินมะปราง ทั้ง ๆ ที่ได้มีการนัดให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดตั้งกองทุนถึง 5 ครั้ง และพบว่ายิ่งประชุมก็ยิ่งมีผู้เข้าร่วมประชมน้อยลง สาเหตุเพราะมีประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของคริวเรือนมาเข้าร่วมประชุมไม่ถึง 3 ใน 4 ของคริวเรือนที่มีอยู่ทั้งสิ้น 464 คริวเรือน และสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ไม่สามารถจัดตั้งได้ตามระเบียบ เพราะว่าในหมู่บ้านชมพูมีความแตกแยกของชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด โดยมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกออกเป็น 3 กลุ่ม

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านบ้านวังส้มคำรายหนึ่งเล่าให้ฟังว่า การจัดสรรเงินกู้ที่หมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีปัญหาอะไรเพราะเป็นหมู่บ้านที่ชุมชนเข้มแข็งอยู่ในตัว อ.เมือง จ.พิษณุโลก ประกอบกับคนในหมู่บ้านจึงรู้จักกันดี แต่บางครั้งการไปข้อมูลบางอย่างโดยเฉพาะเรื่องการเป็นหนี้สิน ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่พอใจ เพราะบางคนไม่ยอมเปิดเผย เท่าที่ทราบบัณฑิตอาสาที่มีปัญหาการทำงาน เพราะเป็นเด็กเรียนจบมาใหม่ ไม่มีประสบการณ์ทำงาน และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้านได้ บางคนเข้าโครงการนี้เพราะกำลังรองานใหม่อยู่

ว่าไปแล้วโครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ กลุ่มมือชูดวิชาต่าง ๆ ก็ทำกันแบบฉาบฉวย บางแห่งไม่สามารถเสร็จทันตามกำหนด เครื่องไม้เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อม สถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง

ด้วยเหตุปัจจัยเช่นนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาจากสถาบันราชภัฏ ทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตชุดนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างการทำงานในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่แล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยเข้าไปตรวจสอบดูแลซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนคิด (มติชน 31 ม.ค. 2545)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนสาธิต – สมอราย ในบทนี้ จะกล่าวถึง วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 วิธีการประเมินโครงการ
- ตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 3 ตัวแปรและตัวชี้วัดการประเมิน
- ตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
- ตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนสาธิต – สมอราย ผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากนักทฤษฎีองค์การและนักชีววิทยา คือ โบลด์ดิง และ เบอร์ทาแลนคี่ไฟ (Boulding and Bertalanffy) มององค์การในฐานะสิ่งมีชีวิต โดยมองในรูประบบเปิดเหมือนระบบกายวิภาคของสิ่งมีชีวิต (Anatomy)

แนวคิดของทฤษฎีระบบ จึงเป็นตัวแทนที่เหมาะสมในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งในการประเมินโครงการนี้ผู้วิจัยได้มองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์การหรือหน่วยเปลี่ยนแปลงซึ่งในที่นี้คือชุมชนท้องถิ่น หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำผลผลิตออก และหน่วยผู้ใช้ผลผลิต ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมองค์การ

วิธีการในการประเมินโครงการครั้งนี้ใช้รูปแบบของการประเมินแบบ “ซิพพ์โมเดล” (CIPP MODEL)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (2544) ได้กล่าวถึง การประเมิน หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการเป็นเครื่องบ่งชี้คุณค่าของโครงการ แสดงว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้วได้ผลสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของ

โครงการมากน้อยเพียงใด การประเมินที่ครบวงจรประกอบด้วยการประเมิน 3 ระยะ คือ การประเมิน
การเริ่มโครงการ การประเมินขณะ โครงการดำเนินอยู่ และ การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ

การประเมินผลโครงการประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

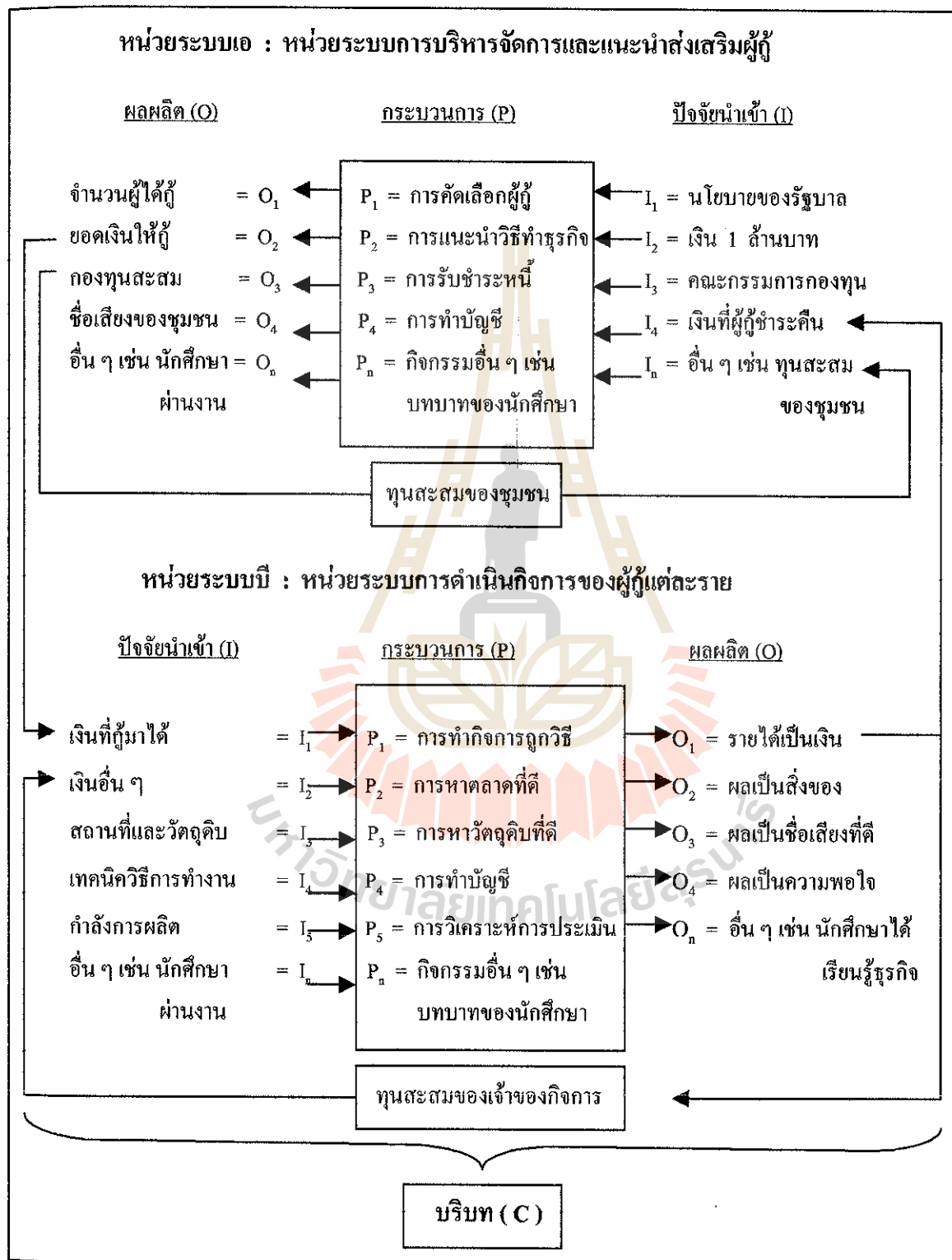
1. การวางแผนโครงการ
2. การดำเนินการประเมินโครงการ
3. การลงข้อสรุปและข้อเสนอแนะ
4. การรายงานและเผยแพร่ผลการประเมิน

การออกแบบการประเมินโครงการแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบประเมินแบบทดลองเป็นรูปแบบดั้งเดิมใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็น
กลุ่มทดลอง (ทดสอบก่อน) อีกกลุ่มเป็นกลุ่มควบคุม (ทดสอบหลัง) นำมาวิเคราะห์ความแตกต่างทั้ง
2 กลุ่ม

2. รูปแบบการประเมินที่ไม่ใช่การทดลอง เป็นการออกแบบตามรูปแบบการประเมินมีการ
พัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนและบริหารโครงการ เช่น รูปแบบชีพี และ การประเมิน
โดยใช้เหตุผลสัมพันธ์ (Log Frame) ผู้ประเมินจะได้ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล
และวิธีพิสูจน์ตัวชี้วัดมาจากโครงการในรูปเหตุผลสัมพันธ์ ส่วนวัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่ผู้ประเมิน
กำหนดขึ้นจากความต้องการใช้ผลประเมินในการตัดสินใจ

แผนภาพแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ในรูปแบบของ ซิฟฟ์ โมเดล ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โครงการประเมินกองทุนในครั้งนี้ มีพื้นที่เป้าหมายในการประเมิน คือ ชุมชนเสาชิง – สมอราย ต.โนนเมือง อ.เมือง จ. นครราชสีมา ดังนั้น หน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ครัวเรือนในชุมชนเสาชิง – สมอราย ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง และได้กำหนดขนาดของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนเสาชิง – สมอรายทั้งสิ้น 698 ครัวเรือน ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 140 ครัวเรือน จากนั้นนำจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง 140 ครัวเรือนมาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยวิธี Purposive Selection เป็นการเลือกตัวอย่างที่เจาะจงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับปัญหาของการวิจัย จะใช้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้กู้เงินกองทุน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุนร้อยละ 20 จากจำนวนผู้กู้เงิน 66 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 13 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ ซึ่งตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 1.1 ความยากจนของประเทศ
  - 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
  - 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
  - 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
  - 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
  - 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอของท้องถิ่นในชนบท
  - 1.7 ค่านิยมและกระแสวัฒนธรรมสินค้าต่างประเทศ
2. บริบทระดับท้องถิ่น ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
  - 2.2 สภาพปัจจุบัน
  - 2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
  - 2.4 ด้านวัฒนธรรม
  - 2.5 อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านในชุมชน ทศนคติความต้องการในด้าน

ต่างๆ ศักยภาพความเข้มแข็งของชาวบ้านในชุมชน

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเสนาง – สมอราย ครั้งนี้ผู้ประเมินได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิพพี โมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1) หน่วยระบบเอ หรือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

2) หน่วยระบบบี หรือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้รู้แต่ละราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนเสนาง – สมอราย จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบเอ

หน่วยระบบเอ คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบเอนี้ ก็คือตัวชี้วัดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบเอ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้ ได้แก่

2.1 นโยบายของรัฐบาล

2.2 เงิน กองทุน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้รู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอรู้

2.6 อื่นๆ เช่น นักศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ ทุนสะสมของชุมชน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบเอ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้รู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยหาตลาด

3.6 กิจกรรมอื่นๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา เป็นต้น

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบเอ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- 4.1.1 จำนวนผู้ได้กู้
- 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.1.3 กองทุนสะสม
- 4.1.4 ชื่อเสียงของชุมชน
- 4.1.5 อื่นๆ เช่น นักศึกษาผ่านงานประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
- 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
- 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 4.2.5 นักศึกษามีประสบการณ์และ ได้เรียนรู้ชุมชนอย่างแท้จริง

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ
- 4.3.4 อื่น ๆ เช่น ลดปัญหาทางด้านต่างๆ ภายในชุมชน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบปี

หน่วยระบบปี คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ของหน่วยระบบ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัด

ระดับประเทศของหน่วยระบบเอ ตามที่ได้กล่าวข้างต้น

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทท้อง

ถิ่นของหน่วยระบบเอ ตามที่ได้กล่าวข้างต้น

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

- 1.3.4 หนี้นายทุนนอกระบบของผู้กู้
- 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
- 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
- 1.3.8 ภาระการส่งเสียเลี้ยงดูเด็กและคนชราตลอดจนบุคคลที่พิการในครอบครัว

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบปี ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 เงินที่กู้มาได้
- 2.2 เงินอื่นๆ
- 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
- 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.5 กำลังทำงาน
- 2.6 นักศึกษาที่ได้ผ่านงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบปี ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบปี แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
  - 4.1.1 รายได้ที่เป็นตัวเงิน
  - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
  - 4.1.3 ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี ความพอใจ
  - 4.1.4 อื่นๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ เป็นต้น
- 4.2 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
  - 4.2.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
  - 4.2.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
  - 4.2.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.2.4 อื่นๆ เช่น การลดปัญหาและแบ่งเบาภาระด้านต่างๆของสังคม

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปร

1. เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใดอันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้ - อื่น ๆ
3. ทิศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ - อื่น ๆ
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน - อื่น ๆ
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน

- จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
  - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน
- มีระเบียบการบริหารกองทุน
  - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร
- มีการประชุมของคณะกรรมการ
  - มีการรับสมัครสมาชิก
  - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน
  - มีการรับเงินฝาก
  - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินเงินกู้
- มีระเบียบการกู้และขอกู้
  - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย
  - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับพิจารณาเงินกู้
  - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับพิจารณาเงินกู้
  - จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
  - จำนวนผู้กู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์
- จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท
  - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ
  - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง

ตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะค่าของตัวแปร

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- พอเพียง
- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้

3. มีความเข้าใจในเรื่อง การพึ่งตนเอง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง การพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่อง การพึ่งตนเอง	- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการ บริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการ ประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้
1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	
ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกัน ระดับของกองทุน โดยรวม	- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจ หลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของ สมาชิกทุกคน มีเงินที่รัฐบาลให้ยืม - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับ การดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษา เงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะ ต้องจัดการกันเองให้ได้ มีใจรอรัฐบาล จัดการ
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการผู้กู้ แต่ละคน	- สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ ประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนีจากแหล่งที่ดอก เบี้ยแพง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ ประกอบอาชีพ โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง

ทางเทคโนโลยี

- ผู้ดูแลแต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงการบริโภคเองและตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1.5.1 ศักยภาพเดิมของบริบทมี

มากน้อยเท่าใด

- สภาพของป่า
- สภาพของดิน
- สภาพของหนองน้ำ
- จำนวนของประชากร
- อาชีพครั้งแรกของประชากร
- ถนน
- ไฟฟ้า
- ประปา

1.5.2 การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ

- 1) ทุนด้านการเงิน
  - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน
  - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน
- 2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ
  - จำนวนและลักษณะประชากร
  - การประกอบอาชีพ
  - สภาพของที่ดิน
- 3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี
  - จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์
  - การใช้ภาษาพื้นบ้าน
  - มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ
  - การทำบุญหรืองานประเพณี
- 4) ทุนทางปัญญา
  - จำนวนโรงเรียนในชุมชน
  - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ
  - จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ
  - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.5.3 มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้กู้

1. การเกษตร
2. ค้าขาย
3. การบริการในชุมชน
4. อุตสาหกรรมในครัวเรือน
5. การลดรายจ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพ

จำนวนผู้กู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

2. เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนในข้อ 1 ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในชุมชน	- จำนวนกองทุนเดิมในชุมชน - จำนวนเงินสะสมในชุมชน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจจัดตั้งกองทุน
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน	- มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน - มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเสริมกัน - มีการรวมกลุ่มในชุมชน
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการ	- มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

- ดำเนินชีวิตในชุมชน
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน
- มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน
  - มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
  - มีการจำหน่ายหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลที่เชื่อมกับตำบลอื่น ๆ

4. การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	
1. มีความสามัคคี	มาก น้อย ปานกลาง
2. มีความซื่อสัตย์	มาก น้อย ปานกลาง
3. ยกย่องคนทำความดี	มาก น้อย ปานกลาง
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	มาก น้อย ปานกลาง
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	ใช่ ไม่ใช่ จำนวนครั้ง
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	มาก น้อย ปานกลาง
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	ใช่ ไม่ใช่
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนคติประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- ทัศนคติของประชาชนในชุมชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิง – สมอราย ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

- 4.1 แบบรายงาน บร. 1 เป็นแบบเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 4.2 แบบรายงาน บร. 2 เป็นแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 4.3 แบบรายงาน บร. 3 เป็นแบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกอง

ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 4.4 แบบรายงาน บร. 4 เป็นแบบรายงานการปฏิบัติการรายเดือน
- 4.5 แบบรายงาน บร. 5 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมือง

- 4.6 แบบรายงาน บร. 6 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน

บ้านและชุมชนเมือง

- 4.7 แบบรายงาน บร. 7 เป็นแบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้ม

แข็งของชุมชน

- 4.8 แบบรายงาน บร. 8 เป็นการจัดทำรายงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล

หนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs)

- 4.9 แบบรายงาน บร. 9 เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ
- 4.10 แบบรายงาน บร. 10 เป็นแบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- 4.11 แบบรายงาน บร. 11 เป็นแบบศึกษาเจาะลึกรายกรณีของผู้กู้
- 4.12 แบบรายงาน บร. 12 เป็นการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลโครงการนี้ ผู้ประเมินได้ดำเนินการดังนี้

5.1 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร.ต่าง ๆ การสัมภาษณ์ เป็นการตั้งคำถามการ สัมภาษณ์แบบ Structured Interview ซึ่งจะมีทั้งคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้ ได้ข้อมูลตามแบบรายงาน บร.1,2,3,4,7,8,11 และการเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานชุมชน รองประธานชุมชน ประธานกองทุน รองประธานกองทุน ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ โรงเรียนวัดสมอราย โรงเรียนมารีย์วิทยา เจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครราชสีมา กลุ่มครัวเรือน ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างผู้กู้เงินจากกองทุน เป็นต้น

5.2 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

5.2.1 การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน โดยใช้กระบวนการ AIC มีการเชิญชาวบ้านในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมกัน และจัดหัวข้อตามแบบรายงาน บร.12 เพื่อให้ชาวบ้านปรึกษาวิเคราะห์ร่วมกันและนำมาอภิปราย จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

5.2.2 การจัดเวทีประชาคมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการเชิญชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องมาร่วมกันประชุมแสดงความคิดเห็นต่างๆ ตามหัวข้อแบบ บร. 5

5.2.3 เวทีประชาคมกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการเชิญกลุ่มตัว กู้เงินมาประชุมกันเพื่อปรึกษาและพูดคุยถึงปัญหาและประสบการณ์ต่างๆ ตามหัวข้อแบบ บร. 6 นำ ข้อมูลที่ได้มาจดบันทึกและวิเคราะห์ต่อไป

5.3 การสังเกต

5.3.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม จะทำการเก็บข้อมูล โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมบาง ส่วนของชุมชน เช่น สังเกตเมื่อชาวบ้านจัดเวทีประชาคม สังเกตจากการเก็บเงินที่ผู้กู้ของกองทุน นำมาชำระคืน และกิจกรรมของกองทุน และจะนำเหตุการณ์ที่พบมาจดบันทึกไว้ เพื่อนำมาจัดเป็น ระบบเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

5.3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จะทำการเก็บข้อมูล โดยการเข้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้าน จะมีการสังเกต โดยที่ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่รู้ตัว หรือการเข้าไปในชุมชนและเข้าไปร่วมการสนทนา ในเรื่องต่างๆ หากมีข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องก็จะนำมาจดบันทึก เพื่อนำมาจัดเป็นระบบเพื่อวิเคราะห์ต่อไป ผู้ประเมินจะเข้าไปสังเกต สัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้งเมื่อได้เข้าไปในชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนสาธิต – สมอราย ผู้ประเมินต้องการศึกษากระบวนการบริหารงานของกองทุน โดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน ศึกษาและพัฒนาชุมชนให้เกิดความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผู้ประเมินได้กำหนดรูปแบบของการ ประเมินแบบชีพพีโมเดล และได้ประเมินตัวชี้วัด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

สังเกต การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน ใช้หัวข้อต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้สามารถเข้าใจถึงความหมายของข้อมูลที่ชัดเจนและยังสะท้อนให้เห็นภาพความเป็นจริงได้ ผู้ประเมินได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนเสาชิง - สมอราย พุดคุย พบปะและมีโอกาสร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้ได้สัมภาษณ์ถึงข้อมูลที่ต้องการจะทราบ ซึ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง ผู้ที่ได้ให้ข้อมูลในการประเมิน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ

6.1 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้ประเมินได้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีหัวข้อสัมภาษณ์ ดังนี้

- 6.1.1 ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของท่าน
- 6.1.2 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6.1.3 กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนและระเบียบกองทุน

6.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีชาวบ้าน ผู้ประเมินได้จัดเวทีประชาคมในหัวข้อ

- 6.2.1 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6.2.2 กลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลังวัด โพธิ์
- 6.2.3 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยนำกระบวนการ AIC มาใช้

ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ในบทที่ 4 นี้ จะนำเสนอผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสารง สมอราย ประกอบไปด้วยรายงานข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ ซิพพี โมเดล (CIPP Model) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
- ตอนที่ 3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ตอนที่ 5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการติดตามการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของประเทศไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบท ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้น้อยกว่าภาคอื่น ๆ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่ำกว่าสภาพความยากจนในสังคมไทยถือตามเกณฑ์ธนาคารโลก จะมีประชากรอยู่ในข่ายยากจนทั้งประเทศประมาณร้อยละ 31 ภาวะความยากจนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความยากจนเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความเอาใจใส่ในการเร่งแก้ปัญหา คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรในข่ายยากจนประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด

โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เป็นโครงการที่มุ่งให้ครัวเรือนยากจนในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนเงินทุนในหมู่บ้านให้หมู่บ้านละ 280,000 บาทเพื่อนำไปประกอบอาชีพโดยไม่มีดอกเบี้ยกรรมการหมู่บ้าน จะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบจัดการเงินของหมู่บ้านดังกล่าว ครัวเรือนที่ยากจนซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อปีจะมีสิทธิยืมเงินทุนเพื่อไปดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเอง ซึ่งโครงการนี้จะช่วยกระตุ้นให้

ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีผลผลิตในหมู่บ้านเกิดขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในระดับหนึ่ง

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

รัฐบาลมีแนวนโยบายที่เน้นการพัฒนาข้อมูล SMEs เพื่อสนับสนุนการวางนโยบายของรัฐให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกปัญหา สนับสนุนให้มีการออกกฎหมายพื้นฐานรองรับการพัฒนา SMEs ในรูปของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และจัดทำแผนแม่บทการพัฒนา SMEs เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของ SMEs ที่มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวด้านการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การส่งเสริมให้ SMEs มีศักยภาพเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็ง มั่นคงและมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืนและมีเสถียรภาพ

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ปี 2544 ดุลการค้าเกินดุล 2.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (เทียบกับเกินดุล 5.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปีก่อน) เป็นการเกินดุลในช่วงครึ่งหลังของปีถึง 2.0 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. เพราะการนำเข้าที่ลดลงมากในช่วงดังกล่าว ขณะที่ดุลบริการและบริจาดเกินดุลลดลงจากปีก่อนเล็กน้อยเนื่องจากรายรับจากการท่องเที่ยวลดลงแต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น ประกอบกับรายได้ของแรงงานไทยในต่างประเทศลดลงมากเนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจของประเทศได้วันซึ่งเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของแรงงานไทย ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลเป็น 6.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (เทียบกับเกินดุล 9.3 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปีก่อน)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน เกิดปัญหาต่างๆ ที่รอการแก้ไข เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติ ทรูไปได้ดังนี้ ปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาอาชญากรรม สัดส่วนของอาชญากรรมต่อประชากรได้เพิ่มขึ้นจาก 1,300 คดีในปี 2539 เป็น 1,700 คดีในปี 2543 โดยคดีที่เกิดขึ้นในกรุงเทพถึงหนึ่งในสี่ของคดีทั้งประเทศ ขณะที่ปัญหาสุขภาพจิตแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เพิ่มขึ้นจาก 2,800 คดีในปี 2539 เป็น 4,300 คดีในปี 2543 คดียาเสพติดมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีแนวโน้มที่เด็กต่ำกว่า 15 ปี จะเสพยาเสพติดมากขึ้น

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีปัญหาเสื่อมโทรมอยู่มาก โดยเฉพาะป่าไม้ถูกทำลายอย่างต่อเนื่องเฉลี่ย 2.4 ล้านไร่ ทรัพยากรป่าและน้ำมีแนวโน้มจะขาดแคลนมากขึ้น เนื่องจากความต้องการขยายตัวเพิ่มขึ้น ด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหารุนแรง เฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ๆ ทั้งมลพิษทางอากาศ การจราจรแออัด ปริมาณขยะและกากของเสีย

สุขภาพอนามัยของคนไทยแข็งแรงเพิ่มขึ้น โดยการเจ็บป่วยน้อยลงแต่ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ โดยภาวะความเจ็บป่วยลดลงจากร้อยละ 23.1 ในปี 2534 เหลือร้อยละ 15.1 ในปี 2544 การขาดสารอาหารของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ลดลง แต่คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดการป้องกันการรักษาสุขภาพ ขาดการออกกำลังกายและแนวโน้มสุขภาพจิตแย่ลงเพราะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรง ขณะที่คนไทยได้รับการคุ้มครองสุขภาพแล้วร้อยละ 80

ด้านการศึกษา คนไทยได้รับโอกาสขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจาก 6.1 ในปี 2535 เป็น 7.8 ในปี 2543 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยยังมีน้อย รวมทั้งปัญหาคุณภาพการศึกษา

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

นับตั้งแต่รัฐบาลประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินเป็นระบบค่าเงินบาทลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เป็นต้นมา เป็นสิ่งที่น่าสนใจได้ว่าจะนำไปสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับคนไทย ทำให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยให้ลดน้อยถอยลงไป ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำข้อมูลออกเปิดเผยถึงความอยู่ดีมีสุขของคนไทยว่า หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจความอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยรวมลดลง โดยมีสาเหตุมาจากการว่างงาน ความไม่มั่นคงในการทำงาน คนยากจนมีเพิ่มขึ้น ความแตกต่างระหว่างรายได้สูงขึ้นและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีน้อยลง ดังนั้นความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปี 2540 อยู่ที่ร้อยละ 77.1 แต่ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ชีวิตการทำงานของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยการจ้างงานอยู่ที่ระดับร้อยละ 79.1 และลดลงเหลือแค่ร้อยละ 38.4 ขณะเดียวกันรายได้ที่แท้จริงของคนไทยปรับลดลงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจร้อยละ 6 โดยเฉพาะรายได้พิเศษ คือ โบนัส ค่าล่วงเวลาลดลงมากกว่าร้อยละ 20 และกลุ่มแรงงานที่ได้รับผลกระทบเรื่องรายได้มากที่สุด ได้แก่ แรงงานนอกระบบ แรงงานในภาคเกษตรและแรงงานที่มีการศึกษาต่ำ

1.1.6 ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

คนไทยในอดีตอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตา ยาย เป็นครอบครัวแบบขยาย ในการดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อยู่กับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวย มีความอุดมสมบูรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ลักษณะเด่นทางสังคมเป็นสังคมที่เอื้อ

อาหารและถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 7 แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ เพราะการพัฒนาเพียงด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว รัฐบาลมีนโยบายขยายตัวทางด้าน

อุตสาหกรรม ต้องการพัฒนาประเทศให้เข้าไปในภาคอุตสาหกรรมทำให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรซึ่งมีจำนวนมากที่สุดละทิ้งถิ่นฐานอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมือง โดยทิ้งเด็กและคนชราไว้ที่บ้าน แรงงานในภาคเกษตรลดลง อีกทั้งสภาพครอบครัวเกิดการแตกแยก สังคมเกิดความอ่อนแอ ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของสังคมไทยในอดีตหายไป เกิดความล้มเหลวในการดำรงชีวิตของชนบทไทย

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวิวัฒนาการและสินค้าจากต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 7 แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้สู่ประชาชนไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่นตามมาอีกมาก เช่น ค่านิยมด้านวัตถุ สังคมไทยกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติขาดแคลน ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น เป็นต้น ท่ามกลางกระแสวิวัฒนาการของตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน เกิดการถูกครอบงำทางวัฒนธรรม อันมีจุดเริ่มมาจากการรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยมีรัฐจักรแยกแยะและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมของคนไทยเอง กลุ่มผู้ที่นิยมตามกระแสวิวัฒนาการของตะวันตกและสินค้าจากต่างประเทศ คือ กลุ่มวัยรุ่น และผู้ที่มีฐานะทางสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจ คือ เกิดภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศชาติ สูญเสียเงินตราออกนอกประเทศเป็นจำนวนมากมหาศาล

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนเสาธง – สมอราย

เดิมเรียกว่า “บ้านเสาธง” หรือบ้านหลังตลาด อยู่นอกเขตเทศบาล เป็นชุมชนดั้งเดิมสภาพพื้นที่เป็นสวนหมาก สวนมะพร้าว มีลำปูลไหลผ่าน ประชาชนประกอบอาชีพทำสวน ค้าขาย ต่อมาเทศบาลนครนครราชสีมาได้มาขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมชุมชนแห่งนี้ จนได้มีการถมลำปูล ทำให้บริเวณนี้มีการปลูกบ้านพักอาศัยมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2534 เทศบาลเมืองได้เข้ามาสำรวจและจัดตั้งชุมชนเสาธง - สมอรายขึ้น

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ด้านประชากรในชุมชนเสาชาง – สมอรายนั้น มีครัวเรือนทั้งสิ้น 225 ครัวเรือน มีบ้าน 225 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 698 คน เป็นชาย 329 คน หญิง 369 คน
ที่มา : เอกสารประชากรชุมชนเสาชาง – สมอราย 2544

ด้านการศึกษา ในชุมชนมีโรงเรียน 2 โรง คือ โรงเรียนมารีย์วิทยาและโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย)

ตารางที่ 1 จำนวนของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	329	47
- หญิง	369	53
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	28	4
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	34	5
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	38	5
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	18	3
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	47	7
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	463	66
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	51	7
60 ปี 1 วันขึ้นไป	19	3
3. การศึกษาของสมาชิกในชุมชน ที่ไปศึกษานอกชุมชน		
- ระดับประถมศึกษา	30	30
- ระดับมัธยมศึกษา	25	25
- นักศึกษาผู้ใหญ่	10	10
- สูงกว่าระดับอุดมศึกษา	35	35

จากตารางที่ 1 แสดงว่าจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ประชากรอายุระหว่าง 18 ปี 1 วัน – 50 ปี เต็มมีจำนวนมากที่สุด ประชากรอายุระหว่าง 12 ปี 1 วัน – 14 ปี เต็มและอายุระหว่าง

60 ปี 1 วันขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด สมาชิกในชุมชนที่ไปศึกษานอกชุมชนสูงกว่าระดับอุดมศึกษา มีจำนวนมากที่สุด ระดับนักศึกษาผู้ใหญ่มีน้อยที่สุด

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของชุมชน

ชุมชนเสารง – สมอราย มีลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการค้าขายมีการผลิตสินค้าในชุมชนเพื่อจำหน่าย ได้แก่

1. ผลิตขนมครองแครง ครอบคร้วที่ผลิตมี 15 ครอบคร้ว มีรายได้เข้าชุมชนประมาณปีละ 36,000 บาท
2. ผลิตแคบหมู ครอบคร้วที่ผลิตมี 7 ครอบคร้ว มีรายได้เข้าชุมชนประมาณปีละ 20,000 บาท
3. ผลิตเทียนและขี้ผึ้ง ครอบคร้วที่ผลิตมี 10 ครอบคร้ว มีรายได้เข้าชุมชนประมาณปีละ 50,000 บาท

ตารางที่ 2 รายได้ของประชาชนในชุมชนต่อปีในแต่ละครอบคร้ว

รายได้ของประชาชน	จำนวน (ครอบคร้ว)	ร้อยละ
30,001 – 50,000 บาท	200	29
50,001 – 100,000 บาท	73	10

จากตารางที่ 2 แสดงว่าประชาชนในชุมชนเสารง – สมอราย มีรายได้ 30,001 – 50,000 บาทต่อปีมากที่สุด ประชาชนมีรายได้ 50,001 – 100,000 บาทต่อปีน้อยที่สุด

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

มีวัด 1 แห่ง คือวัดสมอราย มีพระ 8 รูป เณร 5 รูป

การใช้ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราช

ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนเสารง – สมอราย สามารถแบ่งออกได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีผู้ชำนาญการ ได้แก่ นายประยูร ชาลวนิช สุทธิ์ เชี่ยวชาญด้าน เลื้อผ้า มีประสบการณ์ 15 ปี
2. การแพทย์แผนโบราณ มีผู้ชำนาญการ ได้แก่ นางน้อย เชี่ยวชาญด้าน นวดแผนโบราณ มีประสบการณ์ 5 ปี
3. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน มีผู้ชำนาญการ ได้แก่ นางสาวบัว สุรินต์ เชี่ยวชาญด้าน บริหารงานการจัดการกองทุนอสม. มีประสบการณ์ 4 ปี, นายเลิศ กาญจนคช เชี่ยวชาญด้าน บริหารสงเคราะห์ลูกเสือชาวบ้าน มีประสบการณ์ 10 ปี, นางจินตนา ฉากกลาง เชี่ยวชาญด้าน เลขาชุมชนและกองทุน มีประสบการณ์ 8 ปี

4. ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี มีผู้ชำนาญการ ได้แก่ นายเลิศ กาญจนคช
เชี่ยวชาญด้าน ประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม มีประสบการณ์ 20 ปี

5. ด้านโภชนาการ มีผู้ชำนาญการ ได้แก่ นางสาวศรี พรหมณีสุนทร เชี่ยวชาญ
ด้าน ทำอาหาร มีประสบการณ์ 10 ปี, นายเย็น และมา เชี่ยวชาญ ด้าน ทำ
อาหาร มีประสบการณ์ 20 ปี, นางนุปลา เฟ่งพิศ เชี่ยวชาญ ด้าน ทำขนม มีประสบการณ์ 7 ปี

6. ด้านองค์กรชุมชน

6.1 กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเสาชิง – สมอราย ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 ประธานกลุ่ม
ชื่อ นางสาวบัว สุริยนต์ ที่อยู่ 139 ชุมชนเสาชิง – สมอราย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
โทรศัพท์ 044 261204

6.2 กลุ่มแม่บ้านชุมชน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 ประธานกลุ่มชื่อ นางสาวบัว
สุริยนต์ ที่อยู่ 139 ชุมชนเสาชิง – สมอราย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 044 –
261204 จำนวนสมาชิกที่เริ่มก่อตั้ง 20 คน ปัจจุบัน 20 คน เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง 40,000 บาท
ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 40,000 บาท โดยแบ่งกำไรให้สมาชิก

6.3 กลุ่มเงินกองทุนจัดสรรบริหารอสม. ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 ประธานกลุ่มชื่อ
นางสาวบัว สุริยนต์ ที่อยู่ 139 ชุมชนเสาชิง – สมอราย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
โทรศัพท์ 044 – 261204 จำนวนสมาชิกที่เริ่มก่อตั้ง 16 คน ปัจจุบัน 16 คน เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง
6,000 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 22,665 บาท โดยแบ่งกำไรใช้จ่ายให้สมาชิก

6.4 กลุ่มทำเทียนและซีฟิ่ง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2532 จำนวนสมาชิกที่เริ่มก่อตั้ง 6
คน ปัจจุบัน 6 คน ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 10,000 บาท

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

- 1) คณะกรรมการของชุมชน มีนางเลิศ กาญจนคช เป็นประธานชุมชน
- 2) ความต้องการของราษฎรในชุมชนมีดังนี้
  - จัดให้มีสวัสดิการในด้านสุขภาพอนามัยให้กับชุมชน
  - จัดกรรับส่งนักเรียนในชุมชนโดยไม่เสียค่าบริการ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิง – สมอราย มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบเอ

หน่วยระบบเอ คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบเอ

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่เข้าใจถึงนโยบาย ว่าเพื่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน เพราะประชาชนสามารถกู้ยืมเงินนี้ได้ ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และนำไปพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ทำให้เกิดทุนทางเศรษฐกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของ มีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบในชุมชน และส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

2. เงิน 1 ล้านบาท กองทุนชุมชนเสาชิง – สมอรายสามารถนำไปแก้ไขปัญหาของประชาชนได้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ได้กู้เงินไปเพื่อประกอบอาชีพ และนำไปสร้างงานเพิ่มรายได้

3. คณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการมีความร่วมมือกันบริหารงานกองทุน พิจารณาคณมัติเงินกู้โดยเป็นธรรม พิจารณาจากเงื่อนงำที่เกื้อกูลคิด พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

4. ระเบียบกองทุน ได้ร่างระเบียบของกองทุน โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ร่วมร่างระเบียบของกองทุน และนำ ระเบียบสำนักราชมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มาเป็นแนวทางในการกำหนดระเบียบกองทุน

5. จำนวนสมาชิกกองทุน สมาชิกกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย เป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนเสาชิง – สมอราย และพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน เช่น การฝากเงินกู้ตั้งจะตรงเวลา

6. กองทุนตั้งจะ ได้เปิดกองทุนตั้งจะเพื่อให้สมาชิกของกองทุนได้ฝากเป็นเงินออม และเป็นหลักประกันสำหรับสมาชิกที่ต้องการจะกู้ยืมเงินจากกองทุน สมาชิกของกองทุนได้ฝากเงินตั้งจะครบทุกคน อาจจะมีล่าช้าบ้าง

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบเอ

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า มีกระบวนการในการคัดเลือกผู้กู้ตามระเบียบของกองทุน มีการฝากเงินออมตั้งจะไว้กับกองทุน และคณะกรรมการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการขอู้ปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การจัดทำบัญชีของกองทุนดำเนินการโดยคณะกรรมการกองทุนร่วมกันจัดทำ กระบวนการทำบัญชี แต่คณะกรรมการยังขาดความรู้ประสิทธิภาพ ในการดำเนินการทำบัญชี

3. กระบวนการรับชำระหนี้ พบว่า การรับชำระหนี้คืนกองทุน ผู้กู้จะต้องส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกเดือน เป็นเวลา 10 เดือน โดยชำระหนี้ผ่านธนาคารออมสิน โดยตรงหรือชำระหนี้กับประธาน เสร็จบัญชีของกองทุนทุกวันที่ 1 – 5 ของทุกเดือน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบเอ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้เงิน 66 คน มีผู้ได้รับเงินกู้จากกองทุนเป็นเงิน 825,000 บาท
2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า จำนวนผู้ที่กู้เงินจากกองทุนได้ รวมทั้งสิ้น 66 ราย กองทุนมีเงินสะสมทุนของชุมชน 27,300 บาท
3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า กองทุนชุมชนเสารง – สมอรายเกิดศักยภาพและความเข้มแข็งในการที่จะร่วมกันดำเนินงานบริหารกองทุน และชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการที่จะพัฒนาความสามารถของชาวบ้านในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบเกี

หน่วยระบบบี คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบบี พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้ ผู้กู้ที่ขอกู้เงินจากกองทุน ได้นำเงินที่กู้ไปเป็นทุนหมุนเวียนค้าขาย เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพค้าขายที่ตลาดห้วยรถไฟ อีกทั้งมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เป็นอย่างดี
2. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน เงินที่ผู้กู้ขอกู้จากกองทุนแต่ละรายแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของโครงการขอกู้ จำนวนเงินที่ขอกู้มีข้อจำกัด คือ สามารถขอกู้ได้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท แต่ยังไม่เพียงพอแก่การที่จะนำเงินไปลงทุนในการดำเนินงานที่มีเงินลงทุนสูง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบบี พบว่า

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน พบว่า ชาวบ้านได้นำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ของตนเอง ผู้กู้เงินจากกองทุนนำไปค้าขาย 52 ราย อุตสาหกรรมในครัวเรือน 5 ราย รับซ่อมรถจักรยานยนต์ 4 ราย เลี้ยงไก่ 4 ราย รัฐซื้อของเก่า 1 ราย
2. อื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบบี พบว่า มีการรับชำระหนี้ที่ดี เพราะ ผู้กู้สามารถจะชำระเป็นรายวันได้ โดยมีข้อตกลงกับคณะกรรมการ เงินจากแหล่งอื่น พบว่า เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาว่าจะขอกู้เงินจากกองทุนจำนวนเท่าใด

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้ดำเนินการที่ถูกวิธีตามความรู้และประสบการณ์ที่มี แต่ยังคงความรู้ประสบการณ์ในการดำเนินงาน เนื่องจากผู้กู้บางรายยังไม่ได้นำเทคนิควิธีที่จะทำให้เพิ่มผลผลิต หรือบริการได้มาก
2. ชาวบ้านเลือกซื้อและหาแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพ มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า เนื่องจากมีประสบการณ์ในการค้าขาย ทำให้ทราบแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาถูก

3. จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ชาวบ้านผู้กู้ได้จัดทำบัญชีเพื่อตรวจสอบผลกำไร – ขาดทุนของกิจการ

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบบี

1. ผลโดยตรง พบว่า ก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินกับผู้กู้ และผู้กู้ได้ผลผลิตมาเป็นสิ่งของ

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผู้กู้สามารถขยายกิจการได้ และผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่คิดขึ้นด้วยตนเอง

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้กู้ได้เรียนรู้พึ่งตนเอง สร้างศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน มีการกลับคืนเงินของประชาชน เพราะเมื่อมีงาน มีรายได้ที่พอจะอยู่ได้ในถิ่นฐานเดิมของตนแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปทำงานที่ต่างถิ่น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการศึกษาและประมวลเทคนิควิธีดำเนินกิจการ ธุรกิจของผู้กู้ในชุมชนเสาชิง – สมอราย สามารถจำแนกตามอาชีพได้ดังต่อไปนี้

3.1 อาชีพประกอบการค้าขายอาหาร ผู้กู้ที่มีอาชีพค้าขายอาหารในชุมชนเสาชิง – สมอราย มี 54 ราย ซึ่งส่วนใหญ่ขายอยู่ที่ตลาดหัวรถไฟ จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ พบว่า มีการใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดีในด้านคุณสมบัติและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การนำวัตถุดิบมาประกอบอาหารมีคุณภาพดี จำนวนผู้บริโภครู้จักที่เป็นลูกค้าประจำของผู้กู้ ราคาอาหารที่เหมาะสมกับความสามารถของลูกค้า ในด้านการผลิตผู้กู้มีกระบวนการที่ดี ได้แก่ การคัดเลือกวัตถุดิบที่มาประกอบอาหาร ต้องมีคุณภาพดี ราคาซื้อส่งถูก ใช้วิธีการปรุงที่ลูกค้าส่วนใหญ่ชอบและต้องการ ผู้กู้ได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผู้ปรุงอาหารที่สะอาด มีรสชาติดีลูกค้าพอใจ ผลทำให้ยอดขายอาหารเพิ่มขึ้น

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจาก ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น พบว่า ทำให้เกิดรายได้ให้กับชาวบ้าน เมื่อเงินกองทุน 1 ล้านบาท เข้าสู่ชุมชนทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ทำให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น คือ มีเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชน ชาวบ้านมีอาชีพได้รับค่าแรงหรือกำไรในแต่ละวัน

4.2 ผลที่เกิดจาก ชาวบ้านมีความเข้าใจรู้ความเข้าใจนโยบายของรัฐบาลอย่างถ่องแท้ พบว่า ชาวบ้านนำเงินไปใช้ในตามแนวนโยบาย คือ สร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพให้กับครอบครัวของตน ทำให้มีเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

5.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า ชาวบ้านรับทราบและเตรียมความพร้อม โดยทำความเข้าใจ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนอย่างถูกต้อง มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้กับชาวบ้านและชาวบ้านสามารถนำเงินไปพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างสวัสดิภาพที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชนได้

5.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า ชุมชนมีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุน ตามระเบียบของกองทุน มีการร่วมมือกันสร้างระเบียบบริหารกองทุน ตามแนวนโยบายของรัฐบาล มีกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการที่เป็นไปตามระเบียบ

5.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ชาวบ้านได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียง นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน และการประกอบอาชีพของผู้กู้ ชาวบ้านมีการนำหลักการพึ่งตนเอง มาใช้ในการบริหารกองทุนและการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น นำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุนและการดำเนินกิจการของผู้กู้

5.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการชี้แนะเรื่อง กองทุนให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจว่า เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน ไม่ใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืมและต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าหากผู้กู้ไม่นำเงินมาชำระจะต้องมีมาตรการตามที่เห็นสมควรของคณะกรรมการผู้กู้จะไม่กู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่แพง และมีความคิดที่จะประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง

5.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า อาชีพเดิมของชาวบ้านในชุมชน คือ การค้าขาย ทำสวน การคมนาคมสะดวก มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ชาวบ้านกู้เงินเพื่อนำไปค้าขาย เป็นทุนหมุนเวียนและพัฒนาอาชีพเป็นส่วนใหญ่

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่

5.2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ กองทุนได้รับความร่วมมือ ร่วมใจกันจากชาวบ้านในการจัดตั้งกองทุน กองทุนมีเงินที่สะสมของชาวบ้านและมีกองทุนออมทรัพย์สำรอง เพื่อสร้างนิสัยของการออมของสมาชิกกองทุนสมาชิกในชุมชนต่างมีความเข้าใจและพร้อมที่จะเสียสละร่วมกันในอันที่จะทำให้กองทุน ทุก ๆ กลุ่มองค์กร ประสบผลสำเร็จ

5.2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของกองทุน พบว่า มีผู้ที่ไม่พอใจ การพิจารณาตัดสินเงินกู้ ของคณะกรรมการเนื่องจากไม่ได้รับพิจารณาให้กู้เงิน หรือให้กู้ใน

จำนวนที่น้อยกว่าที่ยื่นขอกู้ เหตุนี้จะนำมาซึ่งความแตกแยกของชาวบ้านและอาจส่งผลให้กองทุนไม่ประสบความสำเร็จได้ และมีผู้กู้ที่ไม่ส่งชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับคืนสู่กองทุนชุมชน ทำให้กองทุนมีเงินหมุนเวียนไม่ตรงตามกำหนด ผู้กู้รายอื่นไม่สามารถขอกู้ได้ มีผู้กู้ที่นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุน เช่น นำไปชำระคืนเงินกู้นอกระบบที่ผู้กู้ได้กู้มา

5.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

มีหน่วยขององค์กรจากทางภาครัฐ มาให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขกับชาวบ้านในชุมชน ในเรื่องการป้องกันโรคติดต่อ ถูกนำยุ่งลาย การประกอบอาชีพในชุมชนชาวบ้านได้ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พบว่า

ความเข้มแข็งของชุมชน	เกณฑ์ที่ใช้วัด		
1. ความสามัคคี	☐ มาก	☒ ปานกลาง	☐ น้อย
2. ความซื่อสัตย์	☐ มาก	☒ ปานกลาง	☐ น้อย
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	☒ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
4. ชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	☒ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
5. ชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	☒ ใช่	จำนวนครั้ง 1 ต่อเดือน	☐ ไม่ใช่
6. ชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	จากปีก่อนมี 139	ครอบครัว	ปัจจุบันเท่าเดิม
7. ชุมชนมีความอบอุ่น	จากปีก่อนมี 139	ครอบครัว	ปัจจุบันเท่าเดิม
8. ชุมชนมีการรวมกลุ่มองค์กร	จากปีก่อนมี 3	กลุ่ม	เพิ่มขึ้นเป็น 1 กลุ่ม
9. ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	☐ มาก	☒ ปานกลาง	☐ น้อย
10. ชุมชนมีการช่วยเหลือ เด็ก ศตริและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	จากปีก่อนมี 2	คน	ปัจจุบันเท่าเดิม
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม	☒ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ
12. ชุมชนมีแผนงานโดยสมาชิก	☒ ใช่	☐ ไม่ใช่	

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในชุมชนเสาชง – สมอราย พบว่า

1. ความสามัคคี ปานกลางชุมชนมีการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้มีจิตความสามารถที่ยั่งยืน

2. ความซื่อสัตย์ ปานกลาง เห็นได้จากการชำระคืนเงินกู้ของชาวบ้าน

3. การยกย่องคนทำความดี มีการยกย่องคนทำความดีเพื่อให้ชุมชนมีความสามัคคี และเพื่อเป็นกำลังใจแก่บุคคลที่ทำความดีด้วย
4. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านแบ่งปันสิ่งของและช่วยเหลือกิจกรรมงานต่าง ๆ และมีน้ำใจอันดีต่อกัน
5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติมของชาวบ้านในชุมชน จำนวน 1 ครั้งต่อเดือน มีผู้มาให้ความรู้ คือ เทศบาลนครนครราชสีมา ชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
6. ในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป
7. ความอบอุ่นในครอบครัว ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน เนื่องจากการสอบถามจากชาวบ้าน ได้ให้ความคิดเห็นว่า ชาวบ้านทุกบ้านเรือน รักใคร่สามัคคีกันดี
8. การรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรจากปีก่อนมี 3 กลุ่ม ได้เพิ่มขึ้นเป็น 4 กลุ่ม
9. ในชุมชนมีการประชุมและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะ ให้เหตุผล ในการร่วมประชุมชาวบ้าน
10. มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 2 คน เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม และชาวบ้านให้ความนับถือและเห็นว่าผู้นำชุมชนมีความเสียสละในการดำเนินงานของชุมชน
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน หากเกิดปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันวางแผนคิดแก้ไขหาแนวทางของปัญหาให้ประสบผลสำเร็จ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 นี้จะเป็นบทสรุปและอภิปรายผลของการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมืองชุมชนเสาชิงช้า – สมอราย ประกอบไปด้วยข้อมูล 2 ตอน ดังหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1.1 ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้คนในชุมชนกู้ยืมนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ ลดรายจ่ายบรรเทาเหตุฉุกเฉิน
- 1.1.2 กองทุนชุมชนเสาชิงช้า – สมอราย มีความสามารถบริหารจัดการกองทุนได้ คณะกรรมการและคนในชุมชนร่วมกันดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ
- 1.1.3 ชาวบ้านสามารถดำเนินกิจการได้โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ และชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาชีวิตให้แก่ตนเองและครอบครัว

1.1.2 วิธีดำเนินการ

การประเมินโครงการครั้งนี้ผู้ประเมินได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน หน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือครัวเรือนในชุมชนเสาชิงช้า – สมอราย กำหนดขนาดของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนเสาชิงช้า – สมอราย ทั้งสิ้น 698 ครัวเรือน ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 140 ครัวเรือน
2. กำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ ตามแนวความคิดทฤษฎีเชิงระบบรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล จำแนกตัวแปรได้ 2 ระบบ คือ
  - 2.1 ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
  - 2.2 ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ สังเกต สัมภาษณ์ และการจัดเวทีประชาคม โดยกำหนดเครื่องมือแบบปร. ทั้ง 12 แบบ ในการจัดเก็บข้อมูล

4. เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ 1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) และ 2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)

5. วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ และนำข้อสรุปของข้อมูลไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงการ

1.1.3 ผลการดำเนินการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนเสาชิง – สมอราย มีผลการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้ที่กู้เงินมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพ ผู้กู้จะได้ขยายกิจการที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น
2. ชุมชนสามารถบริหารจัดการกองทุนตามระเบียบของกองทุนได้
3. คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกองทุนว่า วัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และให้ชุมชนบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง
4. คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บริหารจัดการกองทุนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมภายในชุมชนของตนเอง

อภิปรายผล

1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย ดังนี้

1.1 การเกิดกองทุน ในชุมชนมีกองทุนอยู่แล้วทั้ง 4 กองทุนเป็นกองทุนเพื่อให้ชาวบ้านได้ฝึกอาชีพ สร้างรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว กองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย เกิดขึ้นได้จากการร่วมมือของคนในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนรับทราบและมีความพร้อมในการที่จะบริหารจัดการกองทุน โดยทำความเข้าใจ ศึกษาข้อปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนอย่างละเอียด และได้ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้กับคณะกรรมการและชาวบ้าน แนวโน้มของชาวบ้านในชุมชน จะเข้าร่วมกองทุนมากขึ้น เนื่องจากได้เห็นความสำคัญของการมีกองทุนในชุมชน และต้องการช่วยพัฒนากองทุนให้ประสบความสำเร็จ

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนของชุมชนได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุน ตามระเบียบของกองทุน คณะกรรมการได้ร่วมมือกันสร้างระเบียบบริหารกองทุน

ขึ้นมาตามแนวนโยบายของรัฐบาล กองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย คณะกรรมการได้ดำเนินงานบริหารกองทุน และแบ่งหน้าที่การดำเนินงานอย่างถูกต้อง มีการช่วยเหลือกัน เช่น งานประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการร่วมกันทำทุกคนและมีการจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อหาข้อบกพร่องและปัญหาของกองทุนในแต่ละเดือนที่ผ่านมา

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนชุมชนเสาชิง – สมอราย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยมีผู้ชำนาญการมาให้ข้อมูลและเสนอแนะ การรวมกลุ่มของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของชาวบ้าน ชาวบ้านบางกลุ่มเท่านั้นที่มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง ส่วนใหญ่มีความช่วยเหลือกัน คณะกรรมการกองทุนยังได้นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารกองทุน และแนะนำให้ผู้ก่อประกอบอาชีพตามหลักพึ่งตนเอง

4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม ชาวบ้านในชุมชนกองทุนเสาชิง – สมอราย มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มทำขนมครกแครง กลุ่มทำเทียนและขี้ผึ้ง และกลุ่มออมทรัพย์ ในการรวมกลุ่มกันก็เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้เงินหมุนเวียนในชุมชนได้ในส่วนหนึ่ง ชุมชนได้ขอความร่วมมือจากผู้ชำนาญการมาชี้แนะการดำเนินงานกลุ่มด้วย กองได้ให้ความสนใจกับชาวบ้านและผู้ก่อว่ากองทุนจะประสบผลสำเร็จได้อยู่ที่ความร่วมมือของทุกคนในชุมชน และถ้าหากผู้ก่อไม่นำเงินมาชำระคืนจะมีผลกระทบกับกองทุนโดยรวม

5. การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชนเสาชิง – สมอราย มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความสามัคคีมีความขัดแย้งกันน้อย เกิดการรวมกลุ่มกันชุมชน การรวมกลุ่มนี้เกิดจากความต้องการของชาวบ้านในชุมชนเอง แนวทางการแก้ปัญหาจึงสอดคล้องกัน ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับสมาชิกกลุ่มและชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยการพูดคุยและประชุม ชุมชนจะมีความเข้มแข็งต้องการมีการประชุมกันเป็นประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านชุมชนจะเกิดความเข้มแข็งอย่างแท้จริง และการมีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อถือ สามารถนำชุมชนให้ดำเนินการต่าง ๆ ในชุมชนได้ประสบผลสำเร็จ

1.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก ได้แก่

- ประสบการณ์การดำเนินงานของผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนทำให้มีความเชื่อมั่นว่าผู้กู้จะสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ และมีผลกำไรที่จะนำมาชำระคืนกองทุน ซึ่งกองทุนจะมีเงินหมุนเวียนให้สมาชิกได้กู้ยืม

- ในชุมชนมีกลุ่มทำขนมครองแครง ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนได้ คนในชุมชนมีความเข้าใจในการจัดการบริหารกลุ่มมาก่อน ทำให้ทราบและเข้าใจถึงการดำเนินงานได้ ก่อนที่จะเริ่มบริหารกองทุนหนึ่งล้านบาท

2. ปัจจัยด้านลบ ได้แก่

- มีความขัดแย้งกันในชุมชน

- คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

1.2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ชุมชนเสาธง – สมอราย มีเครือข่ายองค์กรผู้ประกอบการอาชีพทำขนมครองแครง สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก

1.2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนชุมชนเสาธง – สมอราย

ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน ชาวบ้านจะร่วมกันวางแผนคิดแก้ไขหาแนวทางของปัญหา เพื่อให้บรรลุผลอันสำเร็จไปได้ ด้วยดีทุกครั้ง และชุมชนมีการประชุมและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะ ให้เหตุผล ในการร่วมประชุมชาวบ้าน

1.2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นจากเดิม

3. ผลกระทบโดย (Indirect Impact) วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน คนในชุมชนเกิดศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนของกองทุนชุมชนเสาชิงช้า – สมอราย

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 คณะกรรมการกองทุนควรประสานงานกันตลอดเวลา ร่วมกันแก้ไขและหาข้อสรุป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เอกสารสำคัญต่าง ๆ ควรจัดให้เป็นระบบเพื่อสะดวกในการนำมาตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 การจัดทำบัญชีของกองทุน ควรจัดทำอย่างรัดกุมและมีการเขียนลายมือชื่อกำกับเอกสารอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 จัดประชุมสมาชิกกองทุนเพื่อทราบข้อมูลข่าวสารของกองทุนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ข้อเสนอแนะการนำเงินไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ผู้ดูแลจัดการวางแผนทางการตลาดเพื่อทราบช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของตนและผู้ดูแลวางแผนโครงการก่อนลงมือประกอบกิจการ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ความสะอาดของสินค้าของผู้ดูแล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าขายอาหารในตลาดหัวรถไฟ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ผู้ดูแลจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของกิจการของตนให้ถูกต้องเพื่อประโยชน์การทำกิจการ

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการคืนคว้าวินิจฉัยต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระยะเวลาในการประเมินโครงการกองทุนควรที่จะเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงของโครงการ จะได้นำไปเป็นแนวทางของโครงการอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 จัดให้มีงบประมาณในการประเมินโครงการ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการศึกษาการประเมินโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนอื่น ๆ ให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2545). นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs, ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศไทย [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://bot.or.th>.
- ระเบียบกองทุนชุมชนเสารง – สมอราย. (2544). การประชุมคณะกรรมการกองทุนชุมชนเสารง – สมอราย.
- โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. (2545). ความยากจนของประเทศ [ออนไลน์]. ได้จาก: http://geocities.com.sk_citizen.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวบรวมบทความทางการเมืองโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ ๑ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ทศน์ทอง.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี : เอศ.อาร์. พรินต์ติ้ง.
- องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. (2545). สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน, ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน, ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท, ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://mcot.or.th>